

1.

In Zoetermeer gingen de alarmbellen af. Er was een moord gepleegd ergens in Sittard in het zuiden des lands. Femke was nog maar net nieuw bij de AIVD, maar kreeg deze klus toch op haar bord.

‘Dat is wel erg ver rijden’, zei ze tegen haar baas, die een brommerig geluid toonde. Het was slikken of stikken. Dus Femke deed wat de baas haar had gezegd. Ze pakt haar tomtom en wat spullen en reed naar haar huis in Den Haag. Daar pakte ze wat fris ondergoed, een beha en wat deodorant.

‘Dat moet voldoende zijn’, mompelde ze.

‘Ik zal geen weken weg blijven.’

Ze belde nog even met haar baas om te zeggen dat ze startklaar was en die zei: ‘je kunt beter Sittard benaderen via de zogenaamde neutrale weg, de L410 dan zit je niet zo in de ochtendspits en kom je op de juiste plek in Sittard aan.’

Meer zei hij niet.

‘De juiste plek in Sittard’, mompelde Femke, ‘wat bedoelde hij daar nu mee?’

Wellicht had hij informatie die hij niet met haar deelde? Femke was van het stoere type. Met een klein hartje. Ze droeg het liefst een leren jasje en een spijkerbroek met rafels. Kort zwarte naar achteren gekamd haar dat eens een jongenskapsel was geweest. Geen make-up en motorlaarzen aan. Ze hield van het ruwe werk. Was overal toe bereid en overal inzetbaar.

Femke trok de stoute schoenen aan en vertrok met haar motor naar het zuiden. Bij Eindhoven begon het haar al de keel uit te hangen. Buiten was het 28°C. Ze ging bij Echt de A2 af en sloeg af richting Koningsbosch, lokaal Kingwood geheten. Zo belandde ze op de L410 en nam de afslag Höngen. Om van daaruit via het buurtschap Stein en Havert bij Millen-Bruch uit te komen. Wat haar opviel waren de talrijke kitscherige villa's langs de weg. Maar in Millen-Bruch, dat viel onder de parochie Millen, was alles nog normaal. Daar mocht schijnbaar niet gebouwd worden. Daar was alles nog landelijk en af en toe wat landerig. Ze liet huis Alfens links liggen en sloeg af, binnendoor, naar Millen waar ze terecht kwam in de historische kern bestaande uit de kerk uit de 10e eeuw, de zogenaamde tiendschuur uit. Deze 'Zehntscheune' werd gebouwd in 1788 (muurankers) en is afgeleid van de Tiendschuur waarin de uitbaterij gevestigd is. Een tiendschuur is het gebouw waarin tijdens het Ancien Régime de belasting van de pachters aan de kasteelheer (of aan het klooster) werd opgeslagen. De boeren stonden 'een tiende' van hun oogst af als belasting 'in natura', de tienden.

Maar als parel stond daar te staan de Proosdij: Roerloos te wachten op een voorbijganger. In deze Benedictijnse Proosdij Millen was met een houten beeld op de binnenplaats neergezet met 'Ora et Labora'. Rond 1120 werd uit een schenking van de hoge heren van Millen de abt Kuno van Siegburg, stichtingstijd van deze abdij was 1060, naar voren geschoven. Het oudste gedeelte van het gebouw is de westhelft uit het jaar 1686, die echter in

1827 sterk verandert werd. De oosthelft met klokgevel met het jaartal 1701 en schijnt toen geheel herbouwd te zijn. Tevens werd het sinds 1877 als schoolgebouw en zusterverblijf van Millen gebruikt. Nu is het voorste gedeelte in gebruik als trouwlocatie van de gemeente en boven op zolder was de Heimatverein gehuisvest. Het jongere gedeelte is opgetrokken in kruisverband, in het oudere gedeelte is geen regelmatig patroon te herkennen. Er is een originele ingang opgetrokken uit een hardstenen omlijsting aanwezig. Alle ramen waren in glas-in-lood. Boven is een grote huisgevelsierlijst met het opschrift 'a.d. 1586'. Aan de lange zijde vinden we een mooi dubbelwapen met het jaartal 1586, op de zijde van de man vinden we een klimmende gekroonde leeuw, aan de zijde van de vrouw een dwarsbalk. Dit was het wapen van proost Spies von Büllesheim. In 1800 werd de Proosdij ontmanteld. Dichterbij konden ze niet komen. 'Genoeg getallen gegeten', zei ze tot zichzelf. De Tiendschuur, de Proosdij en de parochiekerk lagen allemaal in één blok en vormden het historische hart van Millen, maar ze moest snel verder. Ze had geen tijd te verliezen. Ze liet het eeuwenoude dorpje met z'n kasteel, donjon, twee watermolens en een historisch hart achter zich en draaide de Haagstraat op die vervolgens overging in de Millenerweg. Ze draaide een raampje open en bemerkte dat het niet zo koud was als ze dacht. Ze reed door een lindelaan. Plotseling doemde het naambordje Sittard op en veranderde haar hele omgeving. Na het dubieuze parkbos Millen te zijn gepasseerd kwam ze nu terecht te midden van grote

zilverkleurige silo's. Vrachtwagens van W.G. Salari reden af en aan. Het rook naar zuurtjes, ethylacetaat. Na een tijdje had ze haar eerste doel gevonden. Ze parkeerde haar BMW ostentatief op de stoep en ging het gebouw bekijken. Het heette de Kleiberghof en was sinister en mistroostig. Ze keek op haar iPhone en vond de benodigde Grundlagen, zoals de Duitsers zeiden.

Het bleek dat de Oude Haagstraat, de verbindingsweg tussen Millen en Limbricht, langs de Kleiberghof, waarschijnlijk een oude Romeinse verbindingsweg (diverticulum) is. Deze Kleiberghof ligt plompverloren te midden van het Industrieterrein Noord. Dit sinistere gebouw is een typische Zuid-Limburgse carréboerderij uit de late 19e eeuw. Geen jaartalsteen of muurankers. Kenmerkend zijn de witgeverfde getraliede ramen. Het is een carréboerderij, goed ontsloten gelegen aan de rand van Sittard op een perceel met een oppervlakte van 45 are 5 ca. Er is sprake van een beeldbepalende hoeve, tevens gemeentelijk monument.

De carréboerderij bestaat uit een centraal gelegen woonhuis met aan weerszijde stallen. Achter de hoofdwoning bevindt zich een mooie binnenplaats. De carréboerderij bevindt zich over het algemeen in goede staat. Ruime gewelfde kelder. Hal met toegang tot eenvoudige keuken, kelder, woonkamer, bijkeuken, bijkamer, toiletruimte. De toegangsdeur of voordeur is uitgevoerd in hardstenen omlijsting. Verder zijn er raamluikjes in donkerblauw die kleur komt ook terug in de twee grote toegangspoorten.

De carréboerderij heeft, zoals gezegd, een toegang middels twee donkerblauwe poorten, één welke leidt naar de stallen/schuur/opslagruimte en één welke leidt naar de binnenplaats. Vanuit de binnenplaats heeft men toegang tot de overige stallen en het woonhuis. Het geheel is omgeven door coniferen om het woonhuis aan de openbare weg te onttrekken. Er stonden straatlantaarns in de tuin. Dat waren de feiten omtrent de Kleiberghof, daar waar de vermoorde man woonde. Ze ging verder naar het plaats delict. Stapte op haar motor en reed de Rijksweg op.

2.

Even verderop vloekte de presentator binnensmonds. 'Waar blijft die knakker nou?', vroeg hij aan de regieassistent.

'We zijn hem aan het opsporen', antwoordde deze. Ze zaten in een tot studio omgebouwde villa aan de Rijksweg te Sittard waar het zondagochtend radioprogramma Villa Valkenhorst werd gemaakt. Deze villa is te omschrijven als: Een witgeschilderd huis met uitbouw aan de zuidzijde, waar weer een erker aangebouwd was rond de hoge schoorsteen in het midden. Aan de andere kant was er een aangebouwde garage. Verder een ruime kavel met een groot grasveld en een oprijlaan van grind. Verder vielen op de groenwit gestreepte markiezen, een wit marmeren Griekse godheid in de tuin, een windhaan op de schoorsteen en verder aangeharkte perkjes met begonia's en een grote

slangenden. De top van de voorgevel kende een flirt van vakwerk. Hij diende elke zondagmorgen als studio.

‘We zouden het toch hebben over de Raderlinde’, siste de presentator.

Hij kreeg een vel papier onder de neus geduwd en begon dat voor te lezen:

‘Voordat de ruilverkaveling, die in de jaren ‘70, de velden in Selfkant herinrichtte, leidden hier lanen direct naar de ‘Drei Linden’ zoals ze genoemd worden in Millen.

Hier speelde ik als kind en ik ben vaak de hobbelige en hobbelige wegen langs fietste.

Als je het niet weet, zie je het niet. Pak je vanaf Millen de Marktweg naar Millen-Bruch dan kom je op een gegeven moment langs een bosje met aan het uiteinde drie linden. ‘Aan de drie linden’ genoemd. Sinds de ruilverkaveling ontoegankelijk voor bezoekers. Toch hebben ze voor niet lange tijd een weg aan gelegd om de zogenaamde Raderlinde of Raederlinde te ontsluiten. De Raderlinde oftewel ‘De linde van Rade’ ligt te midden van een mooi grasveldje, afgezet met een meidoornheg in spé. In het midden van de drie linden (nr. 1066, 1067, 1068) staat een houten kruis waarvan het kruisbeeld door vandalen is vanaf getrokken. Het wordt heden gerestaureerd. Onder het kruis staan er wat chrysanten in een vaasje en een waxinelichtje en een waxinelichthouder. Verder zijn er afrikaantjes geplant en bijzondere stenen neergelegd.

‘Men doet hier aan vooroudervering. Het lijkt wel een heidense cultusplaats?’, dacht Femke bij zichzelf. Wel staat er een bankje waarop het goed uitrusten is.

‘Wat houdt deze plaats voor mij verborgen?’

‘Het is waar ik al jarenlang naar opzoek ben een Wüstung (verlaten nederzetting) tussen Millen, Tüddern en Havert.’

Aan het kruispunt van landwegen ten noordoosten van Millen zou namelijk vroeger, afgaande op tal van kadastrale benamingen, nog een nederzetting moeten hebben gelegen. Eindelijk heb ik mijn nederzetting gevonden en het heet ‘Rade’. ‘Middeleeuwse ontginningsnaam die duidt op het rooien van bos.’

‘Volgens de legende was Raederlinde de plaats waar de gevangenen van het dorp, die opgesloten waren in de ‘Verlore-Kass’ (de gevangenis) een klein huisje bij de Proosdij van Millen, geradbraakt (Radern) werden. Ze werden vervoerd van de gevangenis naar de plaats Raederlinde, alwaar men uitging van de overeenkomst van de naam Radern (radbraken) met Raederlinde. Er werden ook heksen verbrand. Doch deze versie is pas later ontstaan toen de vermoedelijke nederzetting allang verdwenen was.’

‘De Rader Linde, tussen Millen (*Melin*: 1118), Tüddern (*Tudere*: 1144) en Havert (*Havert*: 1118). Te vinden op de Grote Provincie Atlas, schaal 1:25.000, deel Limburg. Het is ook goed te zien op luchtfoto’s van het gebied. Hier ooit gelegen langs een Romeinse provinciale weg

van Coriovallum, via Teudurum naar Colonia Ulpia Traiana (Xanten). Twee kilometer oostwaarts van Millen bij de Raderlinde loopt deze oude Romeinse weg parallel aan de voormalige Groenenweg. Het spoor van de weg is te volgen door de slechte staat van de akkergewassen in de vorm van heldere kleuren van de grond en het sneller uitdrogen daarvan. In de velden in de buurt van de Raderlinde sporen van Romeinse nederzettingen zijn gevonden. Er zijn meerdere aanwijzingen dat er daadwerkelijk een nederzetting ter plaatse van de Raderlinde heeft gelegen. De belangrijkste daarvan is het nederzettingsspatroon van de verkaveling, tot voor weinige jaren zichtbaar. Ook de aanwezigheid van een Dorpsplein is een belangrijk gegeven. Volgens oude kadastrale gegevens liep vanuit de verdwenen nederzetting Rade een 'Heidweg' naar het 'Westerholtz' een bosgebied tussen Tüddern en Gangelt.

Na mondelinge overlevering zal hier aan de Eikstraat de oudste nederzetting hebben bevonden. Dit dorp is afgebrand en de bewoners waren bij de kerk van Millen gaan wonen. Maar dat is lang geleden, we bewegen ons ver voor het jaar 1000. Het was ook de tijd dat het huidige Millen ontstond. De nederzetting Rade werd niet van de ene op de andere dag ontmanteld met het proces heeft vele jaren misschien wel tientallen jaren geduurd.'

'Er bevonden zich vroeger meidoornheggen. Een stuk grond heet nog als toponiem 'An Wurmshecke'. Het huidige moederlijke stuk grond zelf had, zoals het

herinnert wordt, vroeger ook een omheining. Toen men die heg rooide vond men een monstrans die uit de kerk van Wehr gestolen was. Men vertelt van een oude weg die vanaf de Raderlinde dwars door het veld via de Marktweg en de Hasenacker, aan de Boukeskoul naar het dal van de Roode beek voerde. Deze vroeghistorische nederzetting ligt in het veld tamelijk hoog en het kan hier gaan om een Romeinse wachttoren, waar omheen de nederzetting ontstond. Het kan worden aangenomen dat zich hier mensen hebben gevestigd. Het feit dat er vijf wegen bij elkaar kwamen, waarvan er één breed genoeg was om zij aan zij plaats te bieden aan twee door paarden getrokken karren zijn duidelijke aanwijzingen van een vroeg nederzettingspatroon. De straten konden dienen om Rade met de omliggende dorpen te verbinden. Toch zwijgen de bronnen over dit Oude Millen.'

'Hij had toch de precieze locatie van het dorpje Rade ontdekt', ging de presentator verder.

'Vanuit de Kirchplatz in Millen de Marktweg op en dan richting Millen-Bruch. Dan kom je het vanzelf tegen. Dat is wat hij me aan de telefoon vertelde en nu is hij er niet!' Plotseling kwamen er twee politieagenten de studio binnen.

'Ik moet u mededelen', begon er één, 'dat de heer Robert Salisbury dood is.'

'Zijn stoffelijk overschot is aangetroffen in het rosarium, het jardin des roses oftewel het roseraie in de binnenstad.'